

**KUPIA** (277) *sb f*

sg *N* kupiã (16); -ã (11), -(a) (5).  $\diamond$  *G* kupiej (25), kupi (10), kupić (1) *OpecŻyw*; -ej *ComCrac*, *ConPiotr* (2), *RejJóz*, *GroicPorz*, *UstPraw* (3), *Mącz* (2), *RejAp* (3), *BielSat*, *KuczKat*, *PaprPan*, *SarnStat* (2); -i *ZapMaz*, *RejWiz*, *VotSzl*; -ej : -i *BierEz* (1 : 1), *LibLeg* (1 : 1), *GliczKsiąż* (1 : 2), *BielKron* (2 : 2), *KlonFlis* (2 : 1); ~ -ej (2), ~(e)j (23).  $\diamond$  *A* kupią (27).  $\diamond$  *I* kupią (16).  $\diamond$  *L* kupi (17), kupiej (2) *ZapMaz*, *WyprPl*; ~ -ej (1), -(e)j (1).  $\diamond$  *pl N* kupie (23); -é (4), -e (4), -(e) (15); -é *Mącz*; -é : -e *SarnStat* (3 : 4).  $\diamond$  *G* kupi (39).  $\diamond$  *D* kupiãm (2).  $\diamond$  *A* kupie (50); -e (13), -é (8) *SarnStat* (13 : 8), -(e) (29).  $\diamond$  *I* kupiami (43).  $\diamond$  *L* kupiãch (2).  $\diamond$  sg *a. pl G* kupi (4).

*Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.*

1. *Przedmiot handlu, towar; merx BartBydg, Mącz, Calep, Cn; promercialia (pl) Calep; mercimonium Cn [w tym: (32)] (224) : ZapWar 1507 nr 1988; ZapMaz II Ł 7/91; BierEz S3v; OpecŻyw 83v; MetrKor 40/825 [2 r.]; BartBydg 89b; Tho thesz V. C. M. oznaymvyą ysz andreas Carcocandella Greczyn yedzie do Mołkwy skąpyą [!] Cessarfkv LibLeg 9/53v, 9/53v, 11/93, 94v [3 r.], 95, 98 (16); Y od tey drugiey kupiey/ iuż dam za was myto RejJóz Cv, B; SeklKat I2; Diar 79; Nye żáluye prace áni dálekyey drogi/ by tylko kupyą dobrą á pożyteczną odzierzał. GliczKsiąż M, M, M6 [3 r.], M8v; GroicPorz b4; RejWiz 69, 140; Leop Ez 27 arg, 24; A gdyby kupiec álbo krámárz zá iaką kupią pieniędzy drobných brác niechćiał/ táki kupią tráci do nas. UstPraw E3, A2, E, E3 [3 r.], F3, F4v, I4v, K; RejFig Aa7; Drugie miáltá fą Indyiłkie ku południowi/ z ktorých też wielkie kupie idą ná morze BielKron 268v; kazał pobráć dziefięć okrętów Maurfkich s kupiãm BielKron 454, 222v, 268v, 269, 277v, 281 (30); Tua merx est, tua indicatio est, Twoyá kupia yeft/ ty też zácenić małz. Mącz 85c, 88d, 103b, 217c, 239a, 245a (15); RejAp 151, 151v, 152v; á ci zboyce wźiawfzy pánnę y przywieźli ią do iednego miáltá [...] a miedzy iną kupią poładźili ią ná przedań. HistRzym 20; BielSat N4v; KuczKat 330; RejZwierc 70v; BudBib I 421d marg; StryjKron 637; ReszPrz 72; Calep 656b, 858b; vřtáviamy: áby Woiewodowie w fwyh Woiewódtwách cénę kupi [praetia mercantiarum JanStat 278]/ y innych przedáynych rzeczy poštánawiáli SarnStat 286; O Suknáh Prufkích y injch kupiãch. SarnStat 1122 marg, 214, 275, 286, 387, 511 [2 r.] (57); PowodPr 82; VotSzl D2v; Miei fobie ftátek (ia rádę) wárowny. Nie zwierzay drewnu ládá iáko kupiey KlonFlis E4v, D4v, H3v.*

*kupia czego [= towar będący czym] (5):* Abowiem kupiey ich iuż nie będzie nikt więcey kupował od nich/ kupiey złotá y řrebrá [merces auri et argenti PolAnt Apoc 18/12]/ y kámienia drogiego RejAp 151; náłzy mieli pełne okręty kupi rozmáitych rzeczy BielKron 460v; Któré to kupie zboża y rzeczy przerzeczonych [quas quidem merces, frumenta et res JanStat 854]/ iefli przerzeczeni kupcy álbo obywátele Zakonniczy wiozác ie zechcą przedác SarnStat 1077 [idem (2)], 1111, 1121.

*W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju (2):* ComCrac 12v; Vmyślił był iechác do Mełchy wyřpu ná wřchod řłońcá/ gdzie iefłth řkład wřzytkich kupi Indyiłkich BielKron 448.

*W charakterystycznych połączeniach:* kupia dobra (3), szacowna; kupi targ; kupi dać, nabyć; kupiej dostawać; kupiej skłádanie, stracenie (5), wnoszenie (2), (przy)wożenie (3), wywiezienie; kupią (po)brác (3), mieć, nosić, oddać, przedawać (rozprzedać) (8), skłádać (5), tracić (3), wozić (powieźć, wywozić) (14), wykłádać, wziąć; o kupią się zgodzić; po kupią jeździć (zajeźdźać) (3); z kupią być,

*chodzić* (*chodzenie, iść, pojsć, przechodzić*) (7), *jechać* (*przejeżdżać, przyjeżdżać*) (13), *ruszać się; kupią trybować; na kupi oszukać, stracić; kupie idą* (*przychodzą, wchodzą, wychodzą*) (11).

Wyrażenia: »kupia droga« [szyk 2 : 1] (3): Ieſt też fklad v nich wielki/ gdzie ze wſzytkiey Moſkwy kupie drogie bárzo częſto przychodzą. *BielKron* 294, 264, 278.

»kupie kupieckie« (3): Item/ iegli Furmánie y Woźnice kupie kupieckie [*merces mercatorum JanStat* 850] zá pieniądze wioząc/ mytá y mieyſcá myt przeminá *SarnStat* 1074, 1100, 1113.

»kupowanie kupi« (1): Téż v Sędzi y w Sądách/ także przy kupowánium kupi albo przedawánium [*circa ... mercantia [!] emendas vel vendendas JanStat* 855] [...] fłuſzny zwyczaj [...] niech będzie chowan. *SarnStat* 1078.

»kupie obce« (1): Exoticae merces, Kupie obce to yeſt z dalekich ſtrón. *Mącz* 111c.

»port wielkich (a. rozmaitych) kupi« (2): Są też miáľhá inne/ iáko Elbiąg/ Gdańfk/ w którym port ieſt rozmaitych kupi *BielKron* 291v, 26v.

»skład kupi, z kupiami« [szyk 6 : 1] (6 : 1): Eden ma fklad kupiecki wſzelkiey kupi. *BielKron* 264, 270v, 448; A w tymże przywileiu táż Królowa dáła wolność ná Skład foli/ y wſzelákich kupi *SarnStat* 1047, 960, 968, 983.

»tania kupia« (1): Obáczyć to máyá rodzicy iż zá tanyá kupią mále też pyenyądze idą. *GliczKsiąż* M5v.

*Szeregi*: »dobra i kupie« (1): Miſtrz y Zakon [...] wſzytki dobrá y kupie [*omnia bona et merces JanStat* 902] którýkolwiek máteriiéy będącé/ które zá dopuſzczeniém Bożym ná Morzu potonęły/ iáko włáfné z onégo vtonienia zá práwem ſwym brał *SarnStat* 1118.

»majętność albo kupia« (2): A ktory niema maiętnoſczy Albo kupiey nad piendz ſeth złotych. Then pielfego wezbrogiei przeciwko nawalny Tureczky moczy wyprawy. *ConPiotr* 30v, 31.

»rzeczy i (albo, a) kupie« [szyk 19 : 4] (23): *MetrKor* 40/818, 825; *LibLeg* 7/33v; *ComCrac* 12v; *SeklKat* Fv; iegli kupié álbo rzeczy iákie [*si aliquas merces aut aliquas res JanStat* 1119] powiezie/ z których cło iákie ma przyſć *SarnStat* 253, 270, 286, 511, 692, 694 (18).

»kupia, (albo, i) towar« (3): *Mącz* 217c; vkaźáli Przywiléy [...] ná Skład Poznánſki wſzelákich kupi y towarów miáľtu ich nádány *SarnStat* 969, 959.

*W przen* (5) : Ale náuká nie yeſt tákowa kupya áby nye byłá godná wyeľkich pyenyędzy. *GliczKsiąż* M5v, Mv, M5v; Nadroſłſza kupia ſtan człowieká złego/ Bo zá márná ſmierć záwždy cená iego. *RejZwierc* 220v.

*Szereg*: »handle a kupie« (1): Rzućmy ſie do tych koſcioľow náľzych/ á do tych záplugáwionych ferc náľzych/ á wymiecmy z nich ty rozliczne hándle á márne kupie ſwiátá tego *RejPos* 198.

2. *Transakcja handlowa, kupowanie, nabywanie; mercantia BartBydg; emptio Mącz; mercatura Calag; mercatus Calep; mercimonium Cn* (49) : *ZapMaz II Ł* 7/69; *BierEz* A4, B3; *BartBydg* 89b; *ZapWar* 1537 nr 2494; Yako ľá roľne perfony/ ſtány/ ſprawy/ vrzędy/ y kupie miedzy ludzmy/ tak ze też ieſt rozmaite kradzieſtwo miedzy niemy. *SeklKat* L2; Ky czie Dyabel rządzy glupy Iż tak myſłyż otey kupy. *RejKup* f2v, v8v; *GliczKsiąż* I; Więc frymárki/ pożyczki/ á rozliczną kupią/ Tákwieć w zaiem by ľzkápy párfzywe ſie łupią. *RejWiz* 31v, 23, 42; Zęby Słoniowe/ y drzewo Hebenowe/ zámieniáli w kupi twoiey [*commutaverunt in pretio tuo*]. *Leop Ez* 27/15, 2.*Par* 1/17;

*BielKron* 261 v, 295, 450v, 454; *Metapho*. Poprzedawam/ odbywam kupiey/ popuźczam precz towáru do ludzi. *Mqcz* 461d, 102c, 208d, 230c, 461c; *BielSat* B3v, C3; *HistLan* F; *RejZwierc* 234; *Calag* 263a; *BielRozm* 20; *Calep* 254a, 654a, 694a; *WyprPl* A3v; *GrabPospR* L4v; Iełli zá żyto odnieśiełz nádźieie/ Wiátrem nádźiane/ wiátrci ie rozwieie/ Vcho y wiárę iáłowá z bogáciłz/ Ná kupi ítráciłz. *KlonFlis* H2, D2, D4v; Zá rowno v mnie chodzą piiáni y głupi: Iednáko grzełzy kto ich ołzuka ná kupi. *KlonWor* 69.

*Zwroty*: »kupie sprawować« (1): Pifał też do fwoich ktorzy też tám zołtáli/ áby kupie rządnie ípráwowáli *BielKron* 454v.

»kupiá wieść« (2): kupcy bogáci/ po wśzytkiey Europie kupie známienite wiodą. *BielKron* 283, 278v.

*Szereg*: »kupie a (albo) frymarki« [*szyk 1 : 1*] (2): puściliłmy íe ná przełpieczny brzeg/ gđziełmy wiele ludzi náleźli obieráiące íe około kupiey á frymárkow/ tám czyniliłmy ínimi frymárki *BielKron* 447v, 453v.

*W przen* (6) : *RejKup* e4v; Iáko márnne tráćimy wśzyłcy ná tey kupi/ Z iákiemi trudnościami íwiátá wżywamy/ A bychmy miernie żyli tedy wśzytko mamy. *RejWiz* 193v; My nędzniki łupimy á on nas też łupi/ Y zda mi íe ítráciłmy kiedy ná tey kupi. *RejZwierc* 244v, 231.

*Fraza*: »towar nie mojej kupiej« = *towar, którym nie handluję* (1): Acźci to towar zacny á nie moiey kupiey. *PaprPan* V3v.

*Wyrażenie*: »niepewna kupia« (1): Y nie káždy go [*szczęście*] łápa/ tylko ów, co głupi A niewiádomy rzeczy/ w ták niepewnéy kupi *GosłCast* 66.

**3. Zysk ze sprzedaży towaru** (4) : Co íe Więc iáko świnié ták ná wzaiem łupią/ A dyabeł s tego hándlu íłlną wiedzye kupią. *RejWiz* 172v; *BielKron* 445v; *RejZwierc* 234v; Czáfem íię puści morzem írzodoziemnym/ Szuka żywności ípołobem foremnym/ Do czárnych Maurow/ do Lybyiey párney/ Dla kupi márney. *KlonFlis* Dv.

*W charakterystycznych połączeniach*: *marna, niezła, wielka kupia*.

[*W rymie do „głupi”* (11)].

*Synonimy*: **1. handel, towar; 2. handel; 3. zysk.**

**Cf KUP, KUPCZENIE, KUPIECTWO**